

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Darina Bartková

Environmentálna výchova v integrovanom tematickom vyučovaní

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Darina Bartková

Kontakt na autora: Základná škola, Školská 389, Sačurov, 094 13
bartkova.da@gmail.com

Názov OPS/OSO: Environmentálna výchova v integrovanom tematickom vyučovaní

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
VII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Jaroslava Pillárová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

environmentálna výchova, alternatívne prístupy k vyučovaniu, integrované tematické vyučovanie

Anotácia

Obrovskú zásluhu na tom, aby si naše deti uvedomili nutnosť ochrany životného prostredia, môže mať aj škola. V tomto duchu sa nesie aj moja práca, ktorú som zamerala práve na deti, na ich výchovu a vzdelávanie. Prvá, teoretická časť práce je zameraná na analýzu enviromentálnej výchovy, jej ciele a úlohy na základných školách. Zmieňujem sa aj o alternatívnych formách vyučovania, konkrétne o integrovanom tematickom vyučovaní (ITV). Druhá, praktická časť práce obsahuje návrhy vyučovacích blokov ITV zameraných na environmentálnu výchovu.

OBSAH

ÚVOD	5
1 CHARAKTERISTIKA OPS	7
2 ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA	9
2.1 Cieľ environmentálnej výchovy na základných školách	10
2.2 Obsah environmentálnej výchovy na základných školách	10
3 ALTERNATÍVNE PRÍSTUPY K VYUČOVANIU V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ	13
3.1 Triedenie alternatívnych škôl	13
3.2 Integrované tematické vyučovanie	14
3.3 Metodika integrovaného tematického vyučovania	15
4 NÁVRHY NA VYUŽITIE ITV V ENVIRONMENTÁLNEJ VÝCHOVE V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ	17
4.1 Vyučovacie blok: POZNAJ A CHRÁŇ !	17
4.1.1 Reflexia a vlastné návrhy	26
4.2 Vyučovacie blok: POTULKY JESENNOU PRÍRODOU	26
4.2.1 Reflexia a vlastné návrhy	35
5 OVERENÉ VÝSLEDKY OPS A ODPORÚČANIA PRE PRAX.....	37
ZÁVER	38
Zoznam príloh	40

ÚVOD

Ľudstvo sa vyčlenilo zo sveta živočíchov a rastlín a snaží sa tento svet postupne ovládnuť. Jeho cieľom je ovládnuť nielen tento svet, ale postupne celé tímy odborníkov, vedeckých pracovníkov pracujú na tom, aby si človek podmanil aj vesmír.

Veda zaujala prvé miesto v živote ľudstva. Všetky problémy sa človek snaží riešiť pomocou technických pomôcok. Je presvedčený, že život sa mení k lepšiemu. No často sa zobudí z tejto ilúzie až vtedy, keď je už neskoro.

Je veľmi málo miest na Zemi, o ktorých sa dá povedať, že sú rukou človeka nedotknuté. Človek zdoláva vysoké končiare hôr, zostupuje do hĺbín oceánov, aby objavoval nové a nové zákonitosti prírody. S prírodou je bytostne spätý. V nej nachádza zdroje obživy i zdroje hospodárskej činnosti, ktorou zabezpečuje základné potreby jednotlivca a spoločnosti.

Problémy ľudstva sa dotýkajú miliónov ľudí. Ľudstvo sa ocitlo zoči-voči množstvu kríz, ktoré v dejinách nepoznáme. Staré krízy pretrvávajú a pribúdajú k nim nové so svojimi zhubnými účinkami. Či už je to vymretie niektorých rastlinných či živočíšnych druhov, ozónová diera, skleníkový efekt a ďalšie. Ak sa všeobecne nezmení konzumný a komerčný spôsob života, človek zažije mnoho strastí, utrpenia a možno aj svoj predčasný zánik.

Medzi prostriedky ktoré môžu viesť k zmene životného štýlu u ľudí, k zmene ich vzťahu k človeku, k životnému prostrediu ako aj k sebe samému, patrí aj environmentálna výchova. S jej výchovou musíme začať už u detí. Environmentálna výchova by mala byť zaujímavá, mala by dbať nielen na rozvoj stránky poznávacej, ale v rovnakej miere aj na rozvíjanie a utváranie vhodných postojov, hodnôt a samozrejme aj na aktívnu prácu detí. V každom prípade by mala byť záležitosťou nielen rozumu, ale aj srdca. Príliš racionálna a technická orientácia detí znižuje ich environmentálne uvedomenie. Environmentálna výchova by mala byť spojená s oživením lokálnych tradícií a zvykov, so znalosťami histórie regiónu, sprostredkovanými ľuďmi, ktorí sú na svoj región pyšní.

Environmentálna výchova má veľmi skromné nároky na učebné materiály a zariadenia. Najlepšou učebnou pomôckou je príroda a všetko, čo v nej môžeme nájsť. Žiadne drahé laboratóriá a zariadenia nie sú potrebné.

„Schola ludus“ – učenie hrou, ako bola definovaná Komenským je najlepším spôsobom pre zvýšenie environmentálneho uvedomenia. Hranie rolí (dramatická výchova), maľovanie, práca s materiálmi (výroba recyklovaného papiera...), happeningy a rôzne ekohry sú tie najefektívnejšie metódy.

„Deti sú pre nás najcennejšie kvety nášho života, preto ich zahrňajme obetavou starostlivosťou a láskou. Vyklíči v ňom zdravé zrno, ktoré potom vyrastá v krásny plod, v človeka zdravého, harmonicky rozvitého, s plným súladom duševných a fyzických porporcií, v človeka všestranne krásneho“ (Miňová, 2002, s. 49).

Deti musia byť v priamom kontakte s prírodnými materiálmi a produktami, ako aj s prírodou a otvorenou krajinou. Je to pre nich veľmi dôležité cítiť les, kamene, rastliny, stromy, zvieratá. Vyučovacie metódy, formy a prostriedky to musia rešpektovať.

Na tomto princípe je postavené integrované tematické vyučovanie (ITV). Malo by vytvoriť prostredie, v ktorom žiaci dospejú do štádia, keď budú vedieť plne využívať to,

čo sa naučili. Učia sa úcte k iným a k sebe samému cez osvojovanie si celoživotných pravidiel ako noriem spolunažívania v triede pre žiakov i učiteľa.

Práca, ktorú predkladám sa zameriava na využitie prvkov integrovaného tematického vyučovania v environmentálnej výchove na prvom stupni ZŠ.

Prvá časť mojej OPS je venovaná environmentálnej výchove, jej cieľom a obsahom na základných školách.

V druhej časti rozoberám problematiku alternatívnych prístupov k vyučovaniu, konkrétne sa zameriavam na integrované tematické vyučovanie.

V tretej časti podávam návrhy ITV v environmentálnej výchove na prvom stupni ZŠ a súhrn výsledkov z realizácie návrhov v praxi, vo vlastnom výchovno-vzdelávacom procese.

Dúfam, že ak sa táto osvedčená pedagogická skúsenosť dostane do rúk tvorivého človeka, posluží mu ako inšpirácia pre svoju vlastnú prácu.

1 CHARAKTERISTIKA OPS

Kontext a rámec

OPS je zasadená do základnej školy, konkrétne pre primárne vzdelávanie. Pre využitie OPS v praxi učitelia nepotrebujú žiadne špeciálne schopnosti. Predpokladá sa prístup na internet a práca s počítačom.

Špecifikácia cieľovej skupiny

OPS je určená pre kategóriu: učiteľ primárneho vzdelávania. Týka sa všetkých vzdelávacích oblastí na 1. stupni základnej školy.

OPS môže poslúžiť aj ako pomôcka pri kontinuálnom vzdelávaní.

Témy vhodného kontinuálneho vzdelávania sú:

- Environmentálna výchova vo vyučovacom procese.

Vymedzenia kompetencií pedagogických zamestnancov

- prejavuje záujem o integrované tematické vyučovanie
- vie pracovať s počítačom, interaktívnou tabuľou a projektorom.

Hlavný cieľ OPS

Hlavným cieľom osvedčenej pedagogickej skúsenosti je poukázať na to, ako sa dá učivo na 1. stupni základnej školy zatriktívniť žiakom – akými inovatívnymi a efektívnymi stratégiami a aktivitami vo vyučovaní. Ukazuje učiteľom možnosť, ako môžu žiakov zabezpečiť jednoduchými pomôckami a ako nenásilnou formou môžu u žiakov pestovať environmentálne cítenie.

Čiastkové ciele

- zvýšiť samostatnosť, aktivitu a záujem žiakov na vyučovaní,
- sprístupniť učivo environmentálneho charakteru netradičným spôsobom, viac zaraďovať rôzne metódy a formy do výchovno-vzdelávacieho procesu,
- vedieť uplatniť získané vedomosti ako súčasť všeobecného vzdelania v praxi každodenného života.

Dôkazy - významným prínosom využívania integrovaného tematického vyučovania je okrem iného aj:

- orientácia vzdelávania na žiaka, nie na učivo či učiteľa,
- výmena skúseností z práce so spolužiakmi,
- demonštrácia vlastných postupov,
- práca bez zásahov učiteľa - menej stresu pri vypracovaní úloh,
- tímová práca rešpektujúca cudzí názor,
- medzipredmetové vzťahy,
- sebakontrola,
- sebahodnotenie.

Deťom sa preukázateľne zlepšila schopnosť pracovať v skupine, vypočúť a rešpektovať cudzí názor, samostatnosť, schopnosť čítania východiskových textov i zadania úloh s porozumením. Nastalo zlepšenie atmosféry pri tímovej práci, odpadol faktor strachu zo zlyhania, posilnila sa kooperácia pri analýze výsledkov cvičení, prezentačné zručnosti žiakov.

Potrebné prostriedky a pomôcky - medzi potrebné pomôcky a prostriedky by som určite zaradila počítač, internet, písacie potreby, poznámkové bloky. Výhodou je aj interaktívna tabuľa a notebooky. Podrobne sú pomôcky vypísané pri každom vyučovacom bloku.

2 ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA

*„Environmentálna výchova nie je učenie o prírode,
ale snaha o zmenu človeka a medziľudských vzťahov.“*
Geoff Cooper

Termín *environmentálna výchova* je odvodený od *environmentalistiky* – vedy o životnom prostredí. Jej predmetom je súbor vzťahov medzi ľudskou spoločnosťou a prostredím. Ako vedný odbor sa študuje komplexne – je to interdisciplinárna veda využívajúca poznatky prírodných, technických a aj spoločenských vied. Tým sa líši od *ekológie*, ktorá sa zaoberá vzťahom živých organizmov k ich prostrediu a vzájomnými vzťahmi organizmov.

Environmentálna výchova sa tak snaží riešiť problém človeka v prostredí – na rozdiel od ekologickej výchovy, ktorá rieši problém organizmov ako výsledku ekologických vzťahov. Podľa Fazekašovej et al. (2007, s. 52) „environmentálna výchova je výchova jedinca, ktorého hodnotový systém mu umožní múdro a citlivo konať v prospech ochrany a zachovania biodiverzity vo všetkých jeho formách, ktorý bude schopný súcitu s prírodou a inými živými tvormi a ktorý bude ochotný preberať zodpovednosť za svoje konanie“. Jednoduchšie povedané, je to výchova a osveta k starostlivosti o životné prostredie.

„Definícia environmentálnej výchovy bola prijatá na medzinárodnej konferencii UNESCO v Tbilisi v roku 1977, kde sa skonštatovalo, že environmentálna výchova nie je predmet alebo vedná disciplína, ale proces vzdelávania a výchovy, v ktorom sa uplatňuje zvyšovanie uvedomenia, rozvoj schopností, získavanie poznatkov a pochopenia javov, objasnenie vzťahov, hodnôt a uskutočňovanie aktivít v prospech životného prostredia“ (Krchnák, 2000).

„Východiskom pre nové chápanie environmentálnej výchovy sa stala konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji v Rio de Janeiro v roku 1992, kde bol prijatý dokument AGENDA 21, ktorého súčasťou je aj akčný program pre oblasť výchovy a vzdelávania. Podľa Vincíkovej (1998) je environmentálna výchova „výchovou jedinca, ktorého hodnotový systém mu umožní múdro a citlivo konať v prospech ochrany a zachovania biodiverzity života vo všetkých jeho formách, ktorý bude schopný súcitu s prírodou a inými živými tvormi, a ktorý bude ochotný preberať zodpovednosť za svoje konanie a prijímať dobrovoľnú skromnosť ako spôsob života únosne zaťažujúc životné prostredie“ (Kancír-Madziková, 2001, s.130).

„V roku 1997 vláda Slovenskej republiky schválila Koncepciu environmentálnej výchovy a vzdelávania. Táto koncepcia zahŕňa aj mimoškolskú environmentálnu výchovu. Jadrom činnosti v mimoškolskej výchove sú početné mimovládne environmentálne organizácie, ktorých je na Slovensku približne 150. Najstaršou organizáciou je Slovenský zväz ochrany prírody a krajiny (SZOPK, vznikol v roku 1969). Významným prínosom pre environmentálnu výrobu je činnosť organizácie Strom života. Okrem pestrej metodologickej a publikačnej činnosti organizuje rôzne vzdelávacie programy zamerané na ochranu životného prostredia (napr. na ochranu ovzdušia projekt Modré z neba, na ochranu vôd projekt Živá voda a pod.). Medzi mimovládne organizácie so zameraním na environmentálnu výchovu ďalej patria: Spoločnosť priateľov Zeme, Sosna, Sloboda zvierat, Živá planéta, Ľudia a voda, Za Matku Zem a iné“ (Kancír-Madziková, 2001, s. 131).

2.1 Cieľ environmentálnej výchovy na základných školách

Environmentálna výchova vedie žiakov ku komplexnému pochopeniu vzájomných vzťahov medzi organizmami a vzťahom človeka k životnému prostrediu. Ide o rozvíjanie a najmä pochopenie nevyhnutného prechodu k udržateľnému rozvoju spoločnosti, ktorý umožňuje sledovať a uvedomovať si dynamicky sa vyvíjajúce vzťahy medzi človekom a prostredím, kde sú vzájomne prepojené aspekty ekologické, ekonomické a sociálne. Na realizácii prierezovej témy sa podieľajú viaceré vzdelávacie oblasti (učebné predmety). Vzájomným prepojením, rozšírením, upevňovaním a systematizáciou vedomostí, špeciálnych návykov a zručností upozorňujeme žiakov na súvislosti medzi poznatkami, ktoré si už osvojili na pochopenie problematiky zo širšieho pohľadu. Len tak dokážu skutočne pochopiť globálne problémy. Pochopenie je základnou podmienkou aktívneho prístupu žiakov k efektívnej ochrane a udržateľnému stavu životného prostredia.

Prierezové témy sú dôležitým prvkom vo vzdelávaní a podieľajú sa na utváraní a rozvíjaní kľúčových kompetencií predovšetkým v oblasti postojov a hodnôt.

Environmentálna výchova je prierezová téma, prelína sa všetkými predmetmi, ale najmä prírodovedou, vlastivedou, pracovným vyučovaním, etickou výchovou.

Cieľom je prispieť k rozvoju osobnosti žiaka tak, že nadobudne schopnosť chápať, analyzovať a hodnotiť vzťahy medzi človekom a jeho životným prostredím vo svojom okolí, pričom zároveň chápe potrebu ochrany životného prostredia na celom svete. Dôležité je, aby žiaci získali vedomosti ale aj zručnosti, ktorými môžu pomáhať životnému prostrediu jednoduchými činnosťami, ktoré sú im primetané a vhodné – chrániť rastliny, zvieratá, mať kladný vzťah k domácim zvieratám, ale aj k zvieratám v prírode.

Organizačne je vhodné prierezovú tému začleniť do viacerých predmetov prostredníctvom jednotlivých tém, projektov alebo urobiť kurzovou formou, napríklad zamerať sa jeden týždeň na environmentálnu výchovu – s teoretickou a praktickou časťou(www.statpedu.sk/files/documents/svp/prierezove_temy/environmentalna_vychova.pdf).

2.2 Obsah environmentálnej výchovy na základných školách

Od roku 2008 postupuje základné školstvo podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre primárne vzdelávanie ISCED 1. Environmentálna výchova je zaradená ako jedna zo siedmich prierezových tém. Štátny vzdelávací program ISCED 1 okrem iného obsahuje ciele primárneho vzdelávania, vzdelávacie oblasti, prierezové témy, ich charakteristiku, vzdelávacie štandardy a rámcové učebné plány. Druhú úroveň participatívneho modelu riadenia predstavuje školský vzdelávací program, v ktorom je napĺňaný voliteľný obsah vzdelávania. Školy majú takto možnosť profilovať sa a vychádzať v ústrety potrebám a záujmom detí. V spolupráci so širšou verejnosťou takto majú školy možnosť spoznať potreby a požiadavky svojho regiónu a premietnuť ich do obsahu vzdelania, v rámci voliteľných hodín. Škola si môže sama vytvoriť nový predmet a pripraviť jeho obsah. To znamená, že školy majú možnosť realizovať ENV aj v rámci voliteľného vyučovacieho predmetu.

„Vzdelávacia oblasť Príroda a spoločnosť poskytuje ucelený elementárny pohľad na okolité prírodu a prostredie. Učí pozorovať, citlivo vnímať a hodnotiť konanie ľudí vo vzťahu k životnému prostrediu. V maximálnej miere využíva priame pozorovanie žiakov okolitého prostredia, ktoré výrazne ovplyvňuje emocionálnu stránku osobnosti jedinca. Vzdelávacia oblasť Človek a príroda zdôrazňuje pochopenie objektívnej platnosti základných prírodných zákonitostí, dynamických súvislostí od ekosystémov po biosféru ako celku, postavenie človeka v prírode a komplexnú funkciu ekosystémov vo vzťahu k ľudskej spoločnosti.

Vzdelávacie oblasti Človek a spoločnosť a Človek a hodnoty sa zameriavajú na súvislosti medzi ekologickými, technicko-ekonomickými a sociálnymi prístupmi k riešeniu problematiky a poukazujú na ďalšie princípy udržateľnosti rozvoja (medzil'udské vzťahy, spolupráca v rozmanitosti, odstraňovanie chudoby, chorôb, znižovanie rozdielov medzi ľuďmi, zaistenie dôstojného života ľudí.).

Vzdelávacia oblasť Zdravie a pohyb rieši problematiku vplyvu prostredia na vlastné zdravie a na zdravie iných. V súvislosti s problémami súčasného sveta poukazuje aj na dôležitosť starostlivosti o životné prostredie pri organizovaní masových športových podujatí.

Dôležitú úlohu v prierezovej téme zastupujú informačno-komunikačné technológie, ktoré umožňujú využívať aktuálne údaje o stave životného prostredia a možnosť simulovať určité udalosti. Komunikačné technológie podnecujú záujem o spôsoby riešenia ekologických problémov, umožňujú nadväzovať kontakty v tejto oblasti a vymieňať si informácie v rámci republiky, krajín EÚ a sveta.

Vzdelávacia oblasť Umenie a kultúra poskytuje mnoho príležitostí na zamyslenie sa nad vzťahom človeka a životného prostredia, na uvedomenie si prírodného a sociálneho prostredia ako zdroja inšpirácie pre vytváranie kultúrnych a umeleckých hodnôt a na vnímanie estetických kvalít životného prostredia“

(www.statpedu.sk/files/documents/svp/prierezove_temy/environmentalna_vychova.pdf).

3 ALTERNATÍVNE PRÍSTUPY K VYUČOVANIU V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ

*„Ak rozmýšľaš jeden deň dopredu, najedz sa,
ak rozmýšľaš jeden rok dopredu, zasad' strom,
ak rozmýšľaš sto rokov dopredu, vychovávaj deti.“*
čínske príslovie

„Pod pojmom „alternatívna škola“, „alternatívne školstvo“, „alternatívna pedagogika“ budeme mať na mysli takú školu, školstvo a pedagogiku, ktorá je alternatívou k tradičnej škole, tradičnej pedagogike. Pod tradičnou školou myslíme:

- a) pamäťovo-reprodukčnú školu,
- b) s autoritatívnym postavením učiteľa,
- c) ktorá má relatívne stálu organizáciu vyučovacích hodín, vyučovania, a školského roku,
- d) ktorá používa donucovacie metódy
- e) je to škola s pevnými osnovami a učebnými plánmi určenými „zvonku“ – mimo školy,
- f) je to škola s direktívnym spôsobom riadenia školy a edukatívnych procesov“ (Zelina, 2000, s.13).

„Alternatívna škola je systémovo novokoncipovanou školou voči tradičnej. Systémovými znakmi a zmenami sú inovácie alebo novo formulované:

- a) filozofia a ciele výchovno-vzdelávacieho procesu,
- b) obsah, kurikulum,
- c) metódy, prístupy, techniky, inštrukčné stratégie a technológie vo vzdelávaní a výchove,
- d) riadenie a organizácia školy,
- e) postavenie žiakov a učiteľov v škole a rodičov vo vzťahu ku škole.

Alternatívne školstvo je nevyhnutnosťou ako z ľudského hľadiska, tak aj hľadiska pokroku (konkurencia) a tiež z odborného a politického hľadiska. Pod alternatívnou školou rozumieme takú školu, ktorá zasahuje svojimi zmenami viac než len detaily, alebo jeden znak, napr. organizáciu hodiny, či zriaďovateľa, alebo názov školy. Má zasahovať podstatu, t.j. uskutočniť pokus o novšiu, efektívnejšiu školu“ (Zelina, 2000, s.17).

3.1 Triedenie alternatívnych škôl

Veľké množstvo a rozmanitý charakter nových myšlienkových prúdov a progresívnych edukačných koncepcií, ktoré sa začali aj u nás šíriť od začiatku 90-tych rokov minulého storočia, si vynútili potrebu roztriedenia.

„B. Kosová rozdeľuje alternatívne školy na reformné a novodobé. Reformné pomenováva podľa autorov alebo miesta vzniku (waldorfská škola, systém Montessoriovej, Freineta, jenská škola, daltonská škola). K novodobým radí:

- otvorené vyučovanie,
- konštruktívna škola (GFEN),

- anglická dramatická škola (tvorivá dramatika),
- globálna výchova,
- projektové vyučovanie,
- integrované tematické vyučovanie (ITV).

Jedno z najkompletnejších triedení alternatívnych škôl podáva M. Zelina (2000). Kritériá triedenia tvorili:

1. systémová novosť,
2. zriaďovateľ,
3. vedecko – odborná novosť.

Pri zohľadňovaní systémovej novosti berie autor do úvahy uplatňovanie foriem učenia (učenie pokusom a omylom, učenie prostredníctvom algoritmov, heuristik či náhod). Podľa nich potom rozdeľujeme alternatívne systémy na:

1. reflexívne (do roku 1900),
2. pragmatické,
3. humanistické,
4. informatistické“ (Kancír-Madziková, 2001, s.77-78).

3.2 Integrované tematické vyučovanie

Integrované tematické vyučovanie (ITV) je pomerne mladý originálny model (vznikol v roku 1982) amerických autoriek Susan Kovalikovej a Karen Olsenovej z Kalifornie. Za posledné roky našiel uplatnenie aj na viacerých slovenských školách.

Ako vyplýva z názvu, ide o novú filozofiu osnov, ktorá predstavuje integráciu učiva podľa tém, pričom celé vyučovanie počas školského roka je integrované okolo jednej hlavnej celoročnej témy. Jej tvorcom je predovšetkým učiteľ. Učebné plány a učebné osnovy v našom ponímaní v tomto systéme neexistujú, „učebným plánom“ je celoročná téma, „učebnou osnovou“ je rozpracovanie tejto témy do kľúčových bodov a učebných úloh.

„V ITV nebývajú tradičné triedy. Triedu môžu vytvárať žiaci rôzneho veku. Neexistuje tiež klasický rozvrh hodín, obsah vyučovania sa neprispôsobuje času(zvoneniu), ale učiteľ sám rozhoduje, koľko času celkovo a na čo potrebuje. V ITV sa neznámkuje, každý žiak si musí osvojiť tzv. kľúčové (základné) učivo na jednotku, teda tak, aby ho vedel aplikovať. Bud' žiak učivo zvládne alebo nie“ (Kancír-Madziková, 2001, s.86).

Prostredníctvom takto koncipovaného vyučovania stojí tento systém na princípe otvorenia školy životu, odkiaľ sa celoročná téma vyberá a na princípe širokej slobody a zodpovednosti učiteľa za jej výber, realizáciu a osvojenie žiakmi. Patrí medzi koncepcie uplatňujúce celostný a osobnostný prístup k výchove a vzdelávaniu.

Autorky uskutočnili už niekoľko seminárov aj na Slovensku a prvé dve školy tohto typu začali prácu v roku 1992 v Bratislave.

3.3 Metodika integrovaného tematického vyučovania

Ako som už dosiaľ uviedla je zrejmé, že systém ITV môže prebiehať v triedach, ale nepozná vyučovacie predmety, hodiny a triedenie času. Celá metodika je postavená na inovácii v 3 základných oblastiach (Zelina, 2000, s.56):

1. novší pohľad na rozvíjanie psychických funkcií a procesov; vytvorenie mozgo-kompatibilného prostredia,
2. inovácia metód a stratégií vyučovania založená na princípe objavovania,
3. novelizácia osnov, obsahu vyučovania založená na tvorbe celoročných tém.

Vytvorenie mozgo-kompatibilného prostredia predpokladá riadenie vyučovacieho procesu so zabezpečením 6 základných podmienok.

- Dôvera (neprítomnosť ohrozenia, určenie pravidiel)
- Zmysluplný obsah
- Slobodný výber (možnosť výberu)
- Adekvátne (primerané) čas
- Obohatené prostredie
- Okamžitá (priama) spätná väzba

Vyučovacie stratégie a postupy sú založené na krokoch procesu objavovania nových poznatkov. Učiteľ zváži, či použije všetky kroky, alebo pre danú činnosť len niektoré. Rozhodujúcich je týchto 7 krokov (Kosová, 1996):

- Riadenie triedy
- Efektívny priamy výklad
- Zahrievací čas
- Kooperatívne učenie
- Aktívne vyučovanie
- Hodnotenie faktické a emocionálne
- Praktické využitie

Integrované tematické vyučovanie je dobre prepracovaný systém, ktorý rešpektuje dieťa, snaží sa uľahčiť mu proces učenia, ale súčasne stavia pred neho náročné ciele. Jeho veľkou prednosťou je priame prepojenie na reálny život mnohorakými spôsobmi. Usiluje sa na jednej strane rozvíjať všetky poznávacie funkcie a inteligencie a na druhej strane humanizovať vzťah učiteľa a žiaka. Úskalím tejto koncepcie je, že vyžaduje veľmi flexibilný, tvorivý typ učiteľa a stanovuje náročné požiadavky aj na spôsob jeho myslenia, najmä celostne a štruktúrne vnímať a chápať realitu sveta.

„Integrované tematické vyučovanie je najviac rozšírené v USA – krajine svojho vzniku. V poslednom desaťročí sa zavádzanie modelu ITV dostalo aj na Slovensko. Zatiaľ je do projektu zapojených niekoľko desiatok základných škôl a v Bratislave sídli aj Asociácia S. Kovalikovej, ktorá organizuje kurzy, prednášky a stretnutia učiteľov, podieľa sa na publikovaní rôznych kníh, pracovných listov, metodických materiálov pre učiteľov a pod. a samozrejme plní úlohu koordinátora ITV na Slovensku“ (Kancír-Madziková, 2001, s.97).

4 NÁVRHY NA VYUŽITIE ITV V ENVIRONMENTÁLNEJ VÝCHOVE V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ

1.1 Vyučovacie bloky : POZNAJ A CHRÁŇ !

*„Chytil som motýľa – uhynul mi v dlani,
odtrhol som kvietok – zvädol mi.
Vtedy som pochopil, že prírody sa nesmiem dotýkať rukami,
ale srdcom.“*

Téma dňa: POZNAJ A CHRÁŇ !

Ročník: Druhý.

Integrované predmety: Prírodoveda, čítanie, matematika, slovenský jazyk, výtvarná výchova, telesná výchova.

Ciele:

Kognitívne : Poznať a opísať listnaté a ihličnaté stromy a ich význam pre človeka. Opakovať rozdelenie hlások.

Afektívne: Pozorne počúvať čítaný text. Pozorovať vybraný strom, vyjadriť svoj vzťah a svoje pocity k nemu. Dokončiť príbeh. Určiť, akí sme boli k sebe navzájom počas celého dňa, opísať svoje pocity a náladu.

Psychomotorické : Vytvoriť strom z donesených prírodných materiálov. Pantomimicky predviesť správanie sa listov. Zhotoviť zvieratko s použitím nazbieraných listov zo stromu.

Metódy a formy: Rozhovor, vychádzka do školského parku, samostatná práca, práca v skupinách, súťaživé cvičenia, dramatizácia.

Pomôcky: Listy, konáre, kamienky, farbičky, povraz, kôra, knihy: Keď pôjdeš horou, Rastliny lesov 1,2, Školský lexikón, Stromy; výkres, farby, lepidlo, makety zvieratiek, farebné papierové listy, vrecúško s listami.

PROGRAM DŇA

1. Ranná komunita

Sedíme v kruhu a rozprávame sa. *Ako sa dnes cítite? Tešili ste sa do školy? Podajte si ruky, aby sme pocítili blízkosť kamaráta, spolužiaka.*

Oboznámenie žiakov o téme dňa: Les, stromy, ich význam pre človeka.

2. Vychádzka do školského parku

- S deťmi sa vyberieme do školského parku. Našou úlohou je všímať si stromy, ktoré rastú v parku, pomenovať ich, všímať si ich listy, kôru...

- Každý žiak si vyberie „svoj strom“, postaví sa k nemu, ohmatá jeho kmeň, kôru, listy a vlastnými slovami ho popíše.

V triede: Žiaci si posadajú do kruhu, a počúvajú príbeh, ktorý im rozpráva učiteľka:

O LESOCH

„Nad zelené lúky stúpajú hmly. Na stráňach zvonja zvonce a ozýva sa brechot psov. To honelníci zaháňajú ovce do košiarov.

Hovorí sa, že pri stvorení sveta vyrástla hora z bielych hmiel. Z hory vyrástla zelená tráva, z trávy vyrástol kvet a na kvete bola včela. Stromy a tráva od nepamäti živilí, opatrovali a chránili človeka. A predsa – keď človek obrúsil prvý kameň, zostrojil sekeru a pre svoju potrebu začal rúbať lesy. Z dreva postavil chalupy, zhotovil nábytok, zostrojil pluh, vystrúhal hudobné nástroje a založil oheň, ktorý ho zohrieval. Hory boli pre človeka všetkým – bývaním i živobytím. Pokorne mu slúžili po tisícročia.

Z dolín začali lesy ustupovať až do kopcov. Strácali svoju odolnosť a niekdajšiu tvár: tú pôvabnú i drsnú. Ľudia chodili do vrchov ako dobyvatelia, túžili ich pokoriť.

Nedomyslenými zásahmi drancovali lesy. Pre stromy nevideli les. Keď rúbali strom, počúvala celá hora. Svojou činnosťou otravovali ovzdušie, vodu a pôdu. Poškodzovali prírodu a choré stromy teraz plačú, ako keď nad mŕtvymi tečú zapálené voskové sviece. Dolu kmeňom im z rán steká trpká živica. Ak sa človek i naďalej bude k prírode správať tak bezohľadne, bude musieť raz povedať: „Bola raz jedna živá zelená krajina...“

Nájdime si chodník a vystúpme do hôr cez pokosenú lúku. Lahňme si do trávy, založme ruky za hlavu a počúvajme spev hory. Ten si musíme navždy zapamätať. Lebo každý z nás má len jeden život, jeden domov a jednu vlasť. Aj po nás musia zostať stromy. Tak to bolo od nepamäti“ (úryvok z Učiteľských novín č. 11 z r. 1997, Salvová Tatiana: O záchrane Zeme).

Otázky:

1. Zdôvodnite, aký význam majú lesy pre naše životné prostredie a pre celú prírodu.
2. Uveďte, čo najviac poškodzuje les.
3. Povedzte, aké dary nám dáva les.
4. Navrhňte znenie zákazu na znečistenie lesa.
5. Vymenujte niektoré druhy stromov a lesných porastov, ktoré rastú v lese. Prečo máme chrániť les?
6. Ako rozumiete vete: „Pre stromy nevideli les.“
7. Čo konkrétneho si predstavíte, keď počujete slovo vlasť?

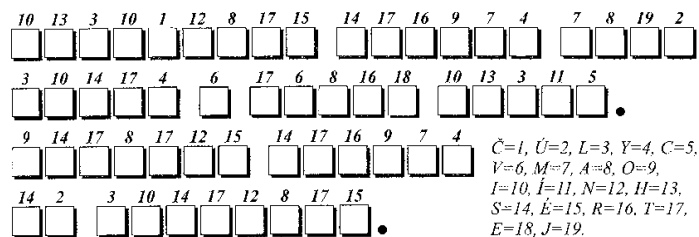
Zo školského parku si do triedy donesieme konáriky, kamienky, opadané listy zo stromov a časť z nich si v triede dáme vylisovať (zaťažíme ich napr. knihami). Budeme ich potrebovať v závere dňa.

3. Chrobáčik Edko

Náš kamarát Edko veľa času strávil v lese. Všimol si, že nie všetky stromy majú rovnaké listy. To ste si v našom parku všimli aj vy. Keďže veľa čítal, z múdrych kníh sa dozvedel, že...

Vetu doplníte, ak do políčok správne dosadíte písmená podľa priradených číslíc.

Žiaci po jednom chodia k tabuli a priradujú do políčok správne písmeno (Obrázok 1).

Obrázok 1 Číselková tajnička

Prameň: vlastný návrh

4. Strom

Na zemi si urobíme STROM: *Čo je na zemi, po ktorej chodíme?* - kamene – vyberieme z vrecúška, korene – urobíme z povrazov. *Čo je najbližšie k zemi?* – machy, tráva – z krepového papiera. *Čo rastie vyššie?* – kríky – z vetvičiek, kmene stromov – kôra, konáre sú z vetvičiek a korunu vyzdobíme prinesenými listami. Zopakujeme si rozdiel medzi kríkom a stromom, jednotlivé časti stromu aj to, aké stromy poznáme.

5. Uhádni, kto som

Niekoľko stromov sa vám predstaví a vy skúste uhádnuť ich mená (deti pracujú v štvorčlenných skupinách):

- *Rastiem pri potoku, rieke i močiari. Chlapci si z môjho prútia na jar krútia píšťalky. Mám aj sestru, tá je však stále smutná. Som...(vŕba)*
- *Vôni môjho kvetu sa žiadna iná nevyrovná. Pritťahujem včielky zo široka - daleka. Z mojej šťavy vyrobí chutný med. Moje kvety ľudia trhajú a sušia . Je z nich výborný čaj. Ako sa volám? (lipa)*
- *Rastiem pozdĺž ciest. Som taký vysoký, že prečnievam cez všetky stromy. Poskytujem ubytovanie nezbedným vrabčiakom. Kto som? (topoľ)*
- *Moja jemná kôra – to sú biele šaty. Z mojej miazgy vyrábajú šampóny. Kto som? (breza)*
- *Z mojich plodov si zhotovujete rozličné figúrky. Robí sa z nich aj atrament, ktorým píšete. Kto som? (gaštan)*
- *Som mocný strom, ale moje meno je veľmi krátke. Moje plody sú v čiapočke a dokonca aj na kartách. Viete, kto som? (dub)*

Nasleduje kontrola. V slovách žiaci vyznačujú zelenou farbou – mäkké spoluhlásky, červenou – tvrdé spoluhlásky.

6. Vymysli im iné mená

Na chvíľu si skúsime predstaviť, že sme v lese a všetky tie stromy vidíme. Na základe toho, čo už o nich vieme, pokúsime sa vymyslieť im krajšie mená (žiaci pracujú v tých istých skupinách).

Po uplynutí časového limitu – 5 minút – nasleduje čítanie prác, pričom každá skupina vysvetlí, prečo vymyslela stromu práve takéto meno (napr. breza – mladucha, lebo má bielu kôru; vŕba – smejko, pretože robí radosť deťom na jar; smutná vŕba – plačko; lipa – liečiteľka; topoľ – dlháň...).

7. Dozvieš sa viac

Teraz si prečítame o strome, ktorému by sme mohli dať meno HUSLISTA. Prečo? To sa dozvieme, ak budete pekne čítať a zároveň aj pozorne počúvať. (Čítanie z knihy L. Ondrejova : Keď pôjdeš horou)- čítajú žiaci.

JAVOR

Javor, keď v jeho lístí vetrík zašumí, spomína, koľko vtákov ho navštívilo. Bolo ich tam mnoho, že sám ich porátať nemôže. Ale nechali v ňom svoje spevy. Preto chýreční husliari zhotovili z neho husle. Nech sa všetky spevy vtákov, čo zosadli na javore, v tých husliach ozvú.

Deti, videli ste už husle?

Pozrite sa na ne!

Chrbtová stena je z javora. Ale nie z hocikakého: javor musel rásť na tvrdej skalnatej zemi, aby bol tvrdý a zvonivý. Potom ho v zime, keď spí a nič nevie, zoľali. Urobili chrbátiky mnohých huslí, aby husle krásne zneli. Keď muzikanti na nich hrajú, poznávame v hre šumenie javora. A máme z tých krásnych zvukov radosť.

8. Rozmýšľaj

- Vysvetlite, prečo som nazvala JAVOR – HUSLISTOM.
- Vymyslíte iný nadpis textu.
- Vyberte z textu najdlhšiu vetu a vyznačte v nej opäť zelenou – mäkké spoluhlásky a červenou – tvrdé spoluhlásky.
- Nájdite dvojice:

LIPA	PÍŠŤALKA	JAVOR	HUSLE
ČAJ	BREZA	VŔBA	
GAŠTAN	ŠAMPÓN	ATRAMENT	

- Oboznámte sa s knihou L. Ondrejova: Keď pôjdeš horou.

Čítanie žiakov – každý si vyberie časť, ktorá sa mu najviac páči a prečíta nahlas.

- Vyberte z koruny stromu, ktorý sme vyrobili na začiatku hodiny, všetky javorové listy.

9. Hra na listy (telovýchovná chvíľka)

Sme zavesení na strome. Cítíme, že k nám neprichádza výživa, slabneme, už sa nedokážeme udržať, padáme. Padáme rôzne – niektoré listy sa ponáhľajú, iné padajú lenivo, nešťastne, veselo, spolu s inými listami. Dopadneme na zem, na nás spadne iný list, zdvihne sa vietor, poletujeme v priestore a opäť si ľahneme.

10. Relaxácia

Žiaci zostanú ležať na koberci, zatvoria oči a počúvajú. Znie relaxačná hudba, učiteľka im hovorí príbeh (z Učiteľských novín č.6 z r. 1999, Rapková G.: Príbehy o deťoch a pre deti).

Raz jeden pútnik odpočíval na lavičke v lese a vypočul si rozhovor štyroch šušiek.

Prvá šuška sa predstavila: „Ja rastiem na mohutnom strome, jeho kôra je šupinovitá a červenohnedá. Okolo mňa rastú štvorhranné ihlice. Musím sa pevne držať tmavozeleného konárika, aby som nespadla, lebo visím dolu hlavou.“

Druhá šuška hovorí: „Môj strom má sivohnedú kôru a nepravidelnú korunu. Ihlice má krásne dlhé. Niekedy 3 až 5 centimetrov. Ihlice vyrastajú po dve z jedného miesta a ako všetky moje kamarátky aj ja visím na konáriku.“

Tretia šuška tvrdí: „Môj strom má striebristú hladkú kôru. Ihlice sú uložené v dvoch radoch a my šušky, môžeme sedieť vzpriamené na konáriku.“

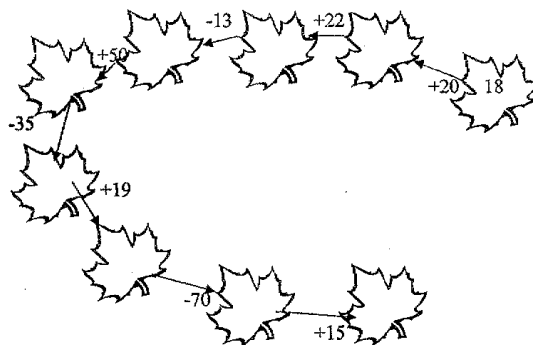
Posledná šuška tvrdí: „Môj strom je jedinečný, predstavte si, že mu na zimu opadávajú ihlice. Na jer ihlice rastú pekne vo vejárikoch. Takú krásu ste ešte nevideli. My, šušky, sme drobné, vajcovité a vzpriamené.“

Pútnik rozmýšľal, ako sa stromy volali. Viete, deti?

(Smrek obyčajný. Borovica čierna. Jedľa biela. Smrekovec opadavý.)

11. Počítajte

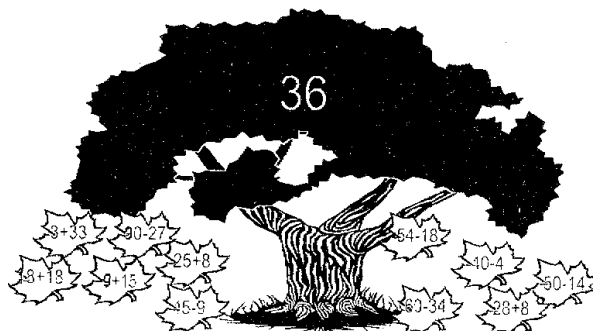
- a) Anička si urobila z listov venček. Ste zvedaví, koľko listov na to potrebovala? Ak vyrátate správne príklady, posledný list vám to určite prezradí (Obrázok 2):

Obrázok 2 Venček z listov

Prameň: vlastný návrh

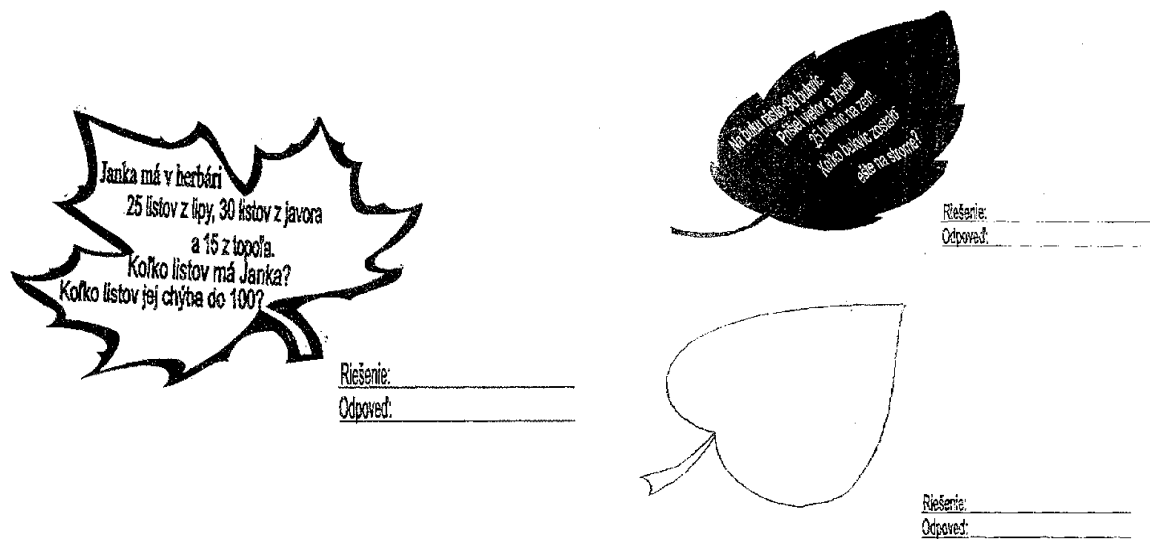
- b) Viete, ktoré listy spadli zo stromu? Vymaľujte ich farebne (Obrázok 3)- samostatná práca.

Obrázok 3 Listnatý strom

Prameň: vlastný návrh

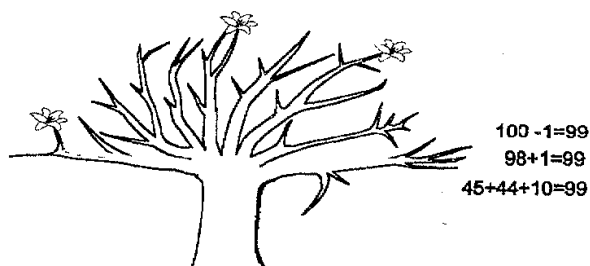
c) Vyriešte slovné úlohy. Do prázdneho listu vymyslíte a napíšete svoju slovnú úlohu (Obrázok 4):

Obrázok 4 Listy

Prameň: vlastný návrh

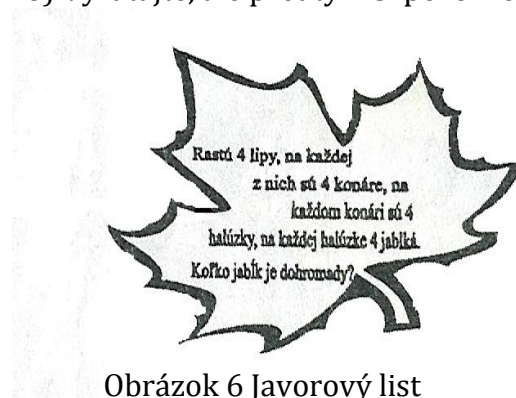
d) Prišla jar a začali kvitnúť stromy. Aj váš strom rozkvitne, ak vymyslíte čo najviac príkladov s výsledkom 99. Každý príklad je jeden kvietok na strome (Obrázok 5):

Obrázok 5 Zakvitnutý strom

Prameň: vlastný návrh

e) PRÉMIA: (Obrázok 6) Vyrábajte, ale predtým si pozorne prečítajte text:

Obrázok 6 Javorový list

Prameň: vlastný návrh

f) Nasleduje kontrola samostatnej práce.

12. Správa

Na interaktívnej tabuli je list a na ňom napísaná nejaká správa (Obrázok 7). Aká? To je už úloha pre vás. Každý pracuje sám.

Obrázok 7 Správa z listu

Prameň: vlastný návrh

- Čítame spoločne správu.
- Odpovedáme na položenú otázku: Aký význam má pre človeka les, čo všetko človeku les poskytuje.
- Hľadáme v správe mäkké spoluhlásky.

13. Čo ukrýva vrecúško? (skupinová práca – súťaživé cvičenie)

Vo vrecúšku sú papierové listy zo stromov. Každý strom ukrýva jedno písmeno. Žiaci si po jednom ťahajú listy a pripínajú na magnetickú tabuľu, ktoré kde patrí.

SAMOHLÁSKY

DVOJHLÁSKY

SPOLUHLÁSKY

Kto pripne nesprávne, dostane trestný bod. Vyhráva tá skupina, ktorá má najmenej trestných bodov.

14. Čo sa nám rýmuje? (skupinová práca – súťaživé cvičenie)

a) Na tabuli sú tri listy so slovami (Obrázok 8). Vedľa nich sú ďalšie slová. Ku každému slovu vyberte slovo z „listu“ tak, aby sa rýmovalo. Dvojice slov napíšte na papier a odovzdajte učiteľke. Ktorá skupina odovzdá prvá, získava 4 body, druhá 3 body, tretia 2 body, štvrtá 1 bod. Za každú nesprávne utvorenú dvojicu dostanete 1 trestný bod.

MRAVČEKY

DRIEVKO

ZVONIA

SADZA

KOPCE

MALINA

HRAJ

RAK

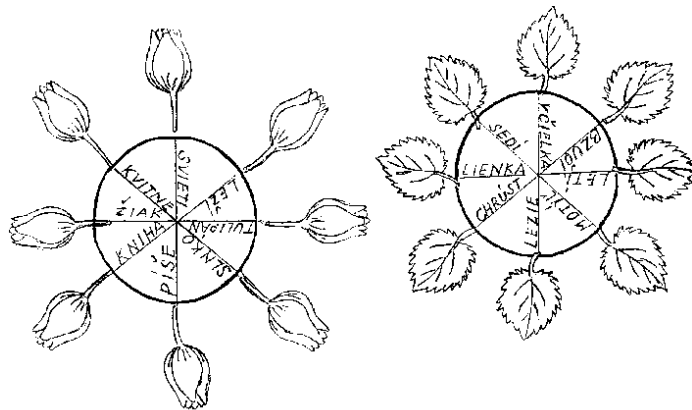
TŔNI

Obrázok 8 Tri listy

Prameň: vlastný návrh

b) Nájdite v kolese slová, ktoré patria k sebe (Obrázok 9). Dvojice obrázkov označte rovnakou farbou.

Obrázok 9 Dvojice slov

Prameň: vlastný návrh

15. Čistíme les

Po triede sú porozhadzované kartičky s názvami zvierat, rastlín a rôznych vecí, v ktorých chýba **i - y**. Deti dopĺňajú chýbajúce hlásky a k stromu, ktorý sme si zhotovili na začiatku dňa, prinášajú len tie, ktoré do lesa patria (napr. vtáč-ky, mot-le, zajač-ky, klad-vo, k-slík, š-pky, c-buľa, zoš-t, kač-ca, h-d-na, poč-tadlo...)

Rozprávame o tom, čo sme z lesa odniesli preč, kam sme to dali a prečo sme to urobili.

16. Tvorte (skupinová práca).

- Na základe slova LES utvorte čo najviac slov (napr. lesník, bolesť, ples, lesk...)
- Ktorý les bude hustejší – v skupinách vymýšľajú čo najviac slov na písmeno **L** ako les.

17. Hádka v lese

Les to je život. Aj v ňom nebýva iba pohoda, ale kde-tu sa strhne hádka. A nie hocijaká. Predstavte si, že jedného dňa sa začali stromy medzi sebou hádať:

DUB: *Ja som z vás najstarší a najmocnejší. Mám najviac listov. Moje drevo je najtvrdšie. Kto sa mi vyrovná?*

BUK: *Moje drevo majú ľudia najradšej. Zbierajú bukvice. Kálajú ma na polienka, štiepia ma na dosky. Na jar som už dávno zelený, kým ty sa ešte len tisneš do pukov.*

BREZA: *Čože, vás? Mňa...*

TOPOĽ: *Ja som ...*

JEDĽA: *Ale ani jedného z vás nemajú deti...*

Doplňte, čo asi o sebe povedali breza, topoľ a jedľa (práca v skupinách, čas: 10 minút).

- Zrazu sa ozval praskot. Prichádza drevorubač so sekerou v ruke. Hádka stromov razom ustala. Preľaknute stíchnu, čakajú, čo bude ďalej... (Skúste dokončiť príbeh – práca v skupinách, čas: 10 minút)
- Dramatizácia príbehu po skupinách.

Záver: KAŽDÝ STROM JE DOLEŽITÝ !

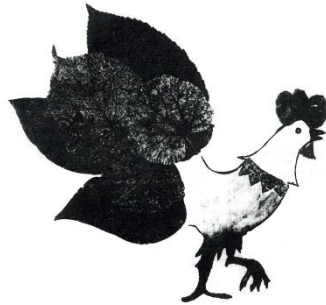
18. Oživme spadnuté listy

Listy, ktoré sme si priniesli zo školskej záhrady, teraz použijeme na vytvorenie nejakého zvieratka (Obrázok 10).

(Nasleduje príprava na výtvarnú výchovu. Žiaci si oblečú pracovné zástery, pripraví výkres, farby, štetec, vodu, lepidlo, donesené a vylisované listy.)

Žiaci si porozdávajú vylisované listy, určujú, z akého stromu list spadol. Môžu pritom použiť knihy: Rastliny lesov 1, 2.

NÁMET: Ježko, vtáčik, kohútik, sliepočka, páv...

Obrázok 10 Kohútik

Prameň: vlastný návrh

PRACOVNÝ POSTUP:

1. Maketu zvieratka si deti obkreslia na výkres.
 2. Nazbierané a vylisované listy usporiadajú a nalepia na predpokladané miesta, čím vytvoria bohaté „perie“ napr. chvosta, (ihličie u ježka).
 3. Listy použijú poprípade aj na vytvorenie ostatných častí (hrebienok...)
 4. Po nalepení listového „peria“ zvieratko farebne dotvoria.
- Práce žiakov učiteľka spolu so žiakmi ohodnotí a spolu vytvoria výstavku.
 - Upratanie pracovného miesta, odloženie pomôcok.

ZÁVER DŇA

Vyhodnotením dňa je záverečná komunita v kruhu na koberci.

Ako sa vám dnes páčilo v škole? Akí sme boli v skupine ku sebe navzájom? Každý žiak sa vyjadří.

Čo myslíš, ako si dnes pracoval? Bol si usilovný, čestný, odvážny, šikovný? V čom sa ti najviac darilo? Aké si mal pocity? Deti si vyberú z pripravených papierových listov takú farbu, ako sa počas dňa cítil. Listy priložia na strom, ktorý si ráno pripravili.

Zato, že boli žiaci usilovní, zaslúžia si odmenu (jablčko, orech...) a veľký potlesk.

1.1.1 Reflexia a vlastné návrhy

Rannú komunitu žiaci vnímali ako niečo nové, pre mňa ako učiteľku veľmi pozitívne, lebo pri nej vhodnými otázkami som sa dozvedela, akú náladu majú deti, čo ktorého z nich trápi, čo ich rozveselilo atď.

Vychádzka do školského parku sa im páčila, každý si našiel „svoj“ strom. Pekne ho popísal a povedal, prečo si vybral práve tento strom. Keďže tento blok som učila koncom jesene, na vychádzke sme boli skoro zrána, na tráve bola ešte rosa. Deti prišli do triedy trochu zarosené, preto by som navrhla ísť na vychádzku trochu neskôr, keď už na tráve nebude rosa.

Obrázky, ktoré som pri vyučovaní používala, som vyrobila z výkresov. Je tiež vhodné si ich urobiť na počítači, aby sa dali premietnuť na interaktívnej tabuli. Príklady na samostatnú prácu som mala vopred prichystané na pracovných listoch.

Pri skupinovej práci v úlohe 17 mali žiaci časové obmedzenie – 10 minút na dokončenie príbehu. Je to pre druhákov málo, lebo nestihli si to premyslieť a zároveň zapísať. Treba im dať viac času.

V závere dňa sme si z prinesených listov vytvorili pekné zvieratká. Práca deti veľmi bavila, každý vytvoril niečo originálne. Nebolo pritom veľmi treba deťom pomáhať, lebo to bola práca dosť jednoduchá. Zvieratko si obkreslili ceruzou pomocou makety a listy už len dolepovali. Z urobených prác sme si potom v triede urobili výstavku.

V záverečnej komunite som sa dozvedela ako sa žiaci počas celého dňa cítili, ako sa im pracovalo, čo sa im najviac páčilo. Boli to samé pozitíva, čo ma veľmi potešilo.

4.2 Vyučovacie blok: POTULKY JESENNOU PRÍRODOU

„ Žiť znamená obdivovať prírodu !“

Max Švabinský

Téma dňa: POTULKY JESENNOU PRÍRODOU

Ročník: Druhý.

Integrované predmety: Prírodoveda, matematika, slovenský jazyk, hudobná výchova, výtvarná výchova, pracovné vyučovanie.

Ciele:

Kognitívne: Pomenovať rôzne druhy ovocia a zeleniny. Opakovať rozdelenie hlások. Povedať vlastnými slovami obsah prečítaného textu. Precvičiť numeráciu do 100, číselný rad, porovnávanie čísel. Využiť naučené vedomosti pri triedení ovocia a zeleniny a pri riešení rôznych aplikačných úloh. Uviesť argumenty významu ovocia a zeleniny pre zdravie človeka.

Afektívne: Diskutovať a navrhnúť riešenie ekologických problémov. Vžiť sa do prežívania „umierajúceho“ listu stromu a vyjadriť pocity slovami. Na základe farby lentiliek vedieť zhodnotiť svoju prácu počas celého dňa.

Psychomotorické: Pantomímou napodobniť zvieratko. Spev piesne vyjadriť tancom. Využiť vlastnú fantáziu v dramatickej a technickej výchove. Zhotoviť jednoduché krmidlo pre vtáčiky.

Metódy a formy: Samostatná práca, skupinová práca, práca v dvojiciach, rozhovor, brainstorming, dramatizácia, modelovanie, vychádzka.

Pomôcky: Košík, obaly z kinder-vajíčok, listy s číslami, listy s hláskami, obálky s lístkami, gumové fľaše, špagát, zrno, nožík, obrázky ovocia a zeleniny, 2 košíky, makety ovocia a zeleniny, výkres, farbičky, detské inštrumentálne a melodické nástroje, plastelína, prírodný materiál (listy zo stromov, gaštany), špagle, miska s lentilkami, magnetická tabuľa, interaktívna tabuľa.

PROGRAM DŇA

1. Ranná komunita.

Deti prichádzajú do školy, víta ich triedna učiteľka. Znázorňujú, s akými pocitmi prichádzali do školy: so strachom, s bolesťou brucha, radostne, pospevujúc si, behom, pomaly, z nohy na nohu... Pripraví si meteorologickú správu: zhodnotia počasie predchádzajúceho dňa, povedia si dátum, kto má meniny, zisťujú, či má niekto narodeniny, zmerajú teplotu vzduchu, nad nakreslenú jesennú krajinu dávajú príslušnú oblohu podľa aktuálneho stavu.

Potom si sadnú do komunitného kruhu. Chytia sa za ruky a so zavretými očami sa snažia precítiť vzájomný dotyk. Deti sa pustia a učiteľka im oznámi program dnešného dňa.

Deti spoločne povedia obrannú formulu: *„Pripravíme si oči, uši, srdiečko a nasadíme si počúvací klobúk.“* Začnú si podávať klobúk, ktorý umožní dieťaťu, ktoré chce, vyjadriť ako sa cíti, čo prežilo od odchodu zo školy... Keď prehovoria všetci žiaci, ktorí sa chceli vyjadriť, chytia sa opäť za ruky a odriekajú: *„Dnes budeme pracovať svedomito, čestne, budeme sa k sebe správať úctivo a navzájom si budeme pomáhať.“*

2. Brainstorming.

Učiteľka pripomenie žiakom, že my – ľudia, máme významný vplyv na životné prostredie, ktoré obývame. Požiada žiakov, aby vymenúvali pozitívne spôsoby, akými ovplyvňujeme životné prostredie (píše ich nápady na tabuľu). Potom ich požiada, aby sa zamysleli nad negatívnymi spôsobmi. Aj tieto zapisuje na tabuľu. Nakoniec ich požiada, aby sa zamysleli, či ich správanie a správanie ďalších ľudí ovplyvňuje životné prostredie viac pozitívne, alebo negatívne.

3. Všetko o tebe.

Žiaci sedia v kruhu a učiteľka hovorí:

- Ak veríte, že je potrebné šetriť vodou, tlesknite.
- Ak si nečistíte zuby pod tečúcou vodou, vyskočte.
- Ak veríte, že fajčenie je škodlivé, zadupocte.
- Ak vaši rodičia fajčia, zažmurkajte.
- Ak nemáte radi smrad znečisteného vzduchu, ovievajte si tvár.
- Ak neodhadzujete odpadky na ulici, postavte sa.
- Ak zhasínate svetlo pri odchode z izby, prikryte si oči.
- Ak starostlivo využívate papier a neplytváte s ním, žmurknite.

- Ak si myslíte, že je dobré chrániť životné prostredie, zadupkajte.
- Ak doma triedite odpad, pošúchajte rukami.

Na záver sa učiteľka opýta žiakov, či sa o spolužiakoch niečo dozvedeli, čo predtým ešte nevedeli. Čo sa naučili pri tejto aktivite.

4. Vychádzka do školského parku

V školskom parku si žiaci všímajú, čo sa deje s prírodou, ako sa menia listnaté stromy, aké je počasie, aká je obloha, slniečko... Všetko nasvedčuje tomu, že prišla jeseň.

Nazbierame si suché lístie zo stromov a gaštany, ktoré v priebehu dňa budeme potrebovať a vrátíme sa do triedy.

5. Čarovný prútik

Ak by si mal takú moc, aby si mohol niečo zmeniť na celom svete šibnutím čarovného prútika, čo by to bolo, aby sa to týkalo PRÍRODY?

Žiaci postupne hovoria, čo by zmenili.

6. Iskrička energie

Keby ste sa mohli premeniť na nejaké zvieratko, aké zvieratko by to bolo? Prečo?

Prvý žiak napodobní zvieratko, na ktoré by sa premenil. Dotykom posiela iskričku energie ďalšiemu spolužiakovi. Ten napodobní svoje zvieratko a hra pokračuje dovtedy, kým sa nevystriedajú všetci žiaci.

7. Čo sa vykľulo z vajíčka? (práca v dvojiciach)

Každá dvojica si vyberie z košíka jeden obal z kinder vajíčka. V ňom je rozstrihaná veta. Dvojice svoju vetu správne skladajú a napíšu ju na papier. Podčiarknu samohlásky. Postupne vetu a samohlásky čítajú.

8. Pranostiky a hádanky o počasí

Jedna z predchádzajúcich viet znela: V lese sme videli zvieratká. „Predstavte si, že sme v lese. Vezmeme si „dalekohľad“ (stočené papiere) a pozorujeme prírodu okolo seba. Čo vidíme? Stromy, zvieratá... Aké je počasie? Napodobňujeme dážď, vietor, búrku, hvízdanie vetra...

Prírodu si ľudia všímajú oddávna. Svoje pozorovania vložili do názvov rastlín, do rozprávok a povestí o nich, do prísloví a prirovnaní, aj do hádaniek. Deti, poznáte nejaké príslovie resp. pranostiku o počasí? Deti rozprávajú pranostiky, ktoré čítali v čítanke, alebo počuli od rodičov, starých rodičov.

Pozorovania ľudia vložili aj do hádaniek. Niektoré vám položím, vy budete hádať:

- *Nemá štetec ani farby, predsa lístie žltým farbí. Čo je to? (Jeseň)*
- *Cez leto je košatý, v zime príde o šaty. Čo je to? (Listnatý strom)*
- *Žijú dvaja bratia. Majú koruny, no kráľmi nie sú. Majú rôzne ošatenie ale rovnakej farby. V zime jeden z nich spí nahý, druhý sa v zelenom rúchu chváli. Čo je to? (Listnatý a ihličnatý strom)*
- *Ide poštár neposlaný, nesie lístok nepísaný, nik sa naň nepýta, ani ho nik nečíta. Čo je to? (Vietor nesie list zo stromu)*
- *Stromy z listov zoblieka a po strechách narieka. Čo je to? (Vietor)*

- *Kým má listy svieže, na vetvách mu sedia ježe. Keď spadne jež na líčko, znesie hnedé vajíčko. Čo je to? (Gaštan)*
- *Nikdy nešije, hoci s ihlami žije. Čo je to? (Ježko)*

9. Hra na listy (dychové cvičenie).

Aj stromy žijú, dýchajú: nádych, výdych...

V jeseni listy opadávajú. Si list, cítiš, že už nedostávaš výživu a opadávaš: pomaly, rýchlo, odfúkol ťa vietor...

10. Jesenný rozhovor

Deti sa snažia vžiť do prežívania „umierajúceho“ listu stromu, vymýšľajú, čo si môžu hovoriť listy, čo hovoria kmeňu, korune, čo hovoria po páde na zem, ako sa im tá prihovára alebo ony jej, konárik konárik, vtáčik vtáčku a pod.

11. Čistíme záhradu

Vietor zafúkal aj do školskej záhrady a dokonca oknom priletel aj do triedy. Pozrite, deti, koľko listov doniesol!

Učiteľka rozhodí listy z farebného papiera na koberci. Na nich sú napísané hlásky. *Musíme tu upratať.*

Každý žiak si zoberie jeden lístok a vloží do príslušnej mištičky: samohlásky, dvojhlásky, spoluhlásky.

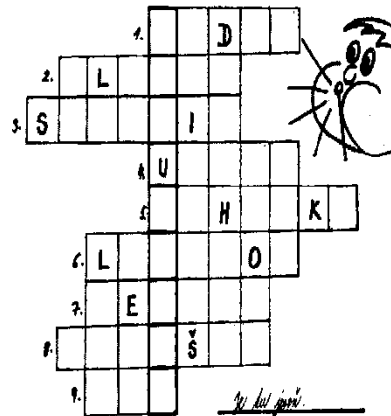
Nasleduje rozhovor o ochrane a čistote životného prostredia.

12. Doplnovačka

Vietor pred odletom do svojej veternej krajiny poslal deťom ozvenu, ktorá je ukrytá v doplnovačke (Obrázok 11).

Deti na desiatu chlebík ... (jedia).

1. Ráno vypijem šálku teplého, bieleho (mlieka).
2. Svetlá večer ... (svietia).
3. Na kúrenie používame čierne ... (uhlie).
4. Malá jahoda sa volá ... (jahôdka).
5. Odtrhla som kvet so sedembodkovanou ... (lienkou).
6. Večer na oblohe vychádza ... (mesiac).
7. Tri ... (oriešky) pre Popolušku.
8. Ktoré zviera erdží? ... (kôň).

Obrázok 11 Doplnovačka

Prameň: vlastný návrh

13. Aby nám bolo veselšie ...

... zaspievame si pieseň „Jeseň, pani bohatá“, môžeme si aj zatancovať.

14. Charakteristika jesene (skupinová práca)

Žiaci sa rozdelia do štyroch skupín. Každá skupina dostane v obálke 8 znakov, ktoré patria k štyrom ročným obdobiam. Na obálke je napísaný názov ročného obdobia, ktoré budú zbierať. Úlohou je výmenou získať v inej skupine tie znaky, ktoré vystihujú ich určené ročné obdobie. Pri tejto aktivite využijeme verbálnu komunikáciu, vzájomnú pomoc, kamarátstvo. Nakoniec každá skupina prečíta znaky svojho ročného obdobia.

1. skupina: padá sneh; deti sa kúpu; snežienka; snehuliak; slnko; sánky; košík jablák; Vianoce.
2. skupina: prvosienky; lyžiar; práce na poli; zbieranie zemiakov; dážď; roztápajúci sa sneh; stanovanie; marec – Mesiac knihy.
3. skupina: výlety; rukavice; pršiplášť a čižmy; korčuľovanie; lúka plná kvetov; zbieranie gaštanov; kúpalisko; sukne a krátke nohavice.
4. skupina: farebná príroda; snehové vločky; kuriatka a húsatká; zbieranie húb; červené jahody; ježko s jablkom; odlietanie vtákov do teplých krajín; spiaci medveď.

15. Hlavy dokopy (skupinová práca)

Žiaci odpovedajú na úlohy, odpovede píšú na papier.

1. Vymenujte čo najviac znakov jesene.
2. Napíšte, ktoré vtáky odlietajú do teplých krajín.
3. Ktoré ovocie zbierame v jeseni.
4. Ktoré druhy zeleniny zbierame v jeseni.

Vyhodnotenie. Odmenou sú rôzne druhy potleskov, ktoré si skupiny vyberú.

16. Číselný rad

V triede nám opäť vyčíňal vietor. Tentokrát rozfúkal listy s číslami na interaktívnej tabuli (Obrázok 12). Usporiadajte ich od najmenšieho po najväčšie. Motivačná báseň:

*„Číselká sa pomotali,
ktože ich dá dokopy?
Pod'te, deti, pod'te sem,
Usporiadať ich chcem.
Pomôžete mi?“*

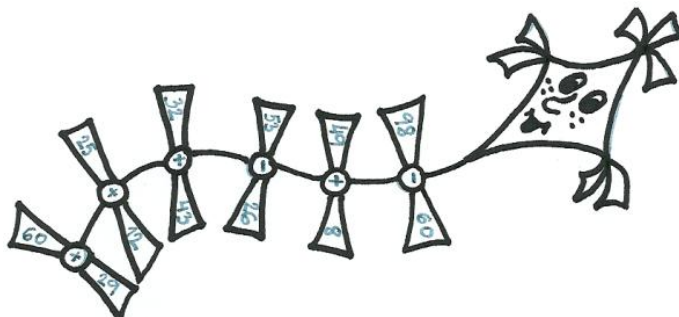
Obrázok 12 Číselný rad

Prameň: vlastný návrh

17. Šarkan

Na tabuli je nakreslený šarkan (Obrázok 13). Na chvoste má príklady, ktoré treba vypočítať. Motivačná báseň:

„Nad úbočím, lúkou, mostom,
letí netvor s dlhým chvostom.
Na chvoste nám príklad nesie.“

Obrázok 13 Šarkan

Prameň: vlastný návrh

18. O zvieratkách

Na zimu sa pripravujú aj zvieratká. Štvornohým zvieratkám hustne srst', vtáčikom, ktorí u nás prezimujú hustne perie. Niektoré zvieratká si robia zásoby na zimu. Iné spia zimným spánkom napr. ježko, medveď. Ježko si v listí pod koreňmi stromu hľadá úkryt. Tam si spraví ležovisko, v ktorom prespí celú zimu. Prebudí sa až na jar. Jež je chránené zvieratko. Niektoré vtáčiky odlietajú do teplých krajín napr. lastovička, belorítka, bocian...

a) Dramatická výchova (skupinová práca).

Žiaci sú rozdelení do 4 skupín. Každá skupina napodobňuje typické správanie vtákov.

1. skupina – vrabce – kľbčia sa, čvirikajú.
2. skupina – bociany – pomaly si vykračujú, vystretí, nohy dvíhajú vysoko, klepocú zobákom.
3. skupina – lastovičky – elegantne preletujú.
4. skupina – drozdy – pri hľadaní potravy skackajú po zemi.

b) Technická výchova

Mnohé vtáčiky ale zostávajú cez zimu u nás. Aby mohli prežiť, musíme sa o nich aj my postarať. Ako sa staráme o vtáčikov v zime? Stavíme im krmidlá.

Takéto jednoduché krmidlo si urobíme aj my (Obrázok 14). Z pripravených gumových fliaš vystrihneme (vyrežeme) otvor. Pozor, pri narábaní nožnicami (nožom)! Cez vrchnák prevlečieme špagát. Zviažeme. Nasypeme zrno a krmidlo môžeme zavesiť na konár stromu. O vtáčiky sa budeme starať celú zimu. Sypať im semienka a sledovať ich. Odvd'acia sa vám za starostlivosť a ochranu krásnym spevom.

Obrázok 14 Krmidlo pre vtáčiky

Prameň: vlastný návrh

19. Plody jesene

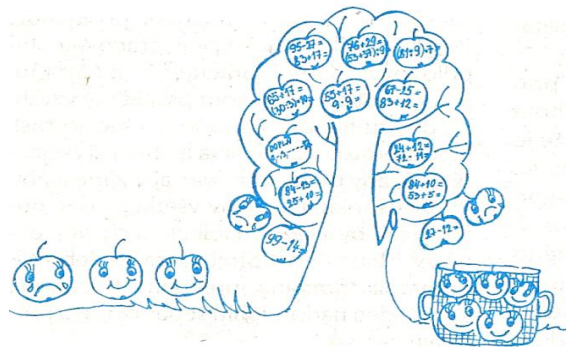
Príroda sa na zimu pripravila, zvieratká tiež. A čo ľudia? Ako sa tí pripravujú na zimu?

Zbierajú úrodu z polí a zo záhrad. Uskladňujú ovocie a zeleninu. Tá obsahuje veľa vitamínov. Keď ju budeme konzumovať, budeme si chrániť svoje zdravie pred chorobami.

- Význam čerstvého ovocia a zeleniny pre človeka.
- Prezrieme si výstavku ovocia a zeleniny, ktorá je vo vestibule školy. Aké druhy ovocia a zeleniny sa tu nachádzajú?

20. Oberáme jablká

Na magnetickej tabuli je nakreslená jablň a na nej sú pripnuté jabĺčka s matematickými úlohami (Obrázok 15). Žiaci postupne budú chodiť k tabuli a riešiť príklady. Ak ho vypočítajú správne, jabĺčko môžu odtrhnúť a položiť do košíka. Ak zle, jabĺčko je červivé, spadne na zem. Koľko jabĺčok si odložíme na zimu? To závisí iba od vás!

Obrázok 15 Oberanie jablák

Prameň: vlastný návrh

21. Na ježka

- poznávanie druhov ovocia a zeleniny

Na magnetickej tabuli je ježko, na stole sú makety ovocia a zeleniny. Učiteľka povie básničku (prameň: vlastný návrh), vybraný žiak uhádne, aké ovocie alebo zelenina sa tam spomenulo, vyhladá ho a pripne ježkovi na chrbát.

Zo stromu na zem ľahučko
dopadlo červené **jablčko**.

V ústach sa rozplýva
sladučká **broskyňa**.

Do trávy sa zagúľa
oranžová **marhuľa**.

Na strome sa kyvká
tmavomodrá **slivka**.

Do záhrady ide pozrieť dievčina,
či dozrela už červená **rajčina**.

Na obed by som chcel
ružičkový **kel**.

Na maslový chlebík malička,
je výborná červená, biela
či čierna **red'kvička**.

Nepovie slovka, je mĺkva,
oranžová sladká **mrkva**.

I keď ho nebalia v staniol,

Do polievky pridaj len

veľa vitamínov má **karfiol**.

dlhý biely **petržlen**.

Nikto ho nechce za znak, je zdravý, no páchne **cesnak**.

Sladká a či štipl'avá,
každý ju rád jedáva.

Nasadím sadenice do husta,
vyrastaj rýchlo, **kapusta**.

Už vykúka z košíka
zelenkastá **paprika**.

Na hriadke nerastie potvorka
iba zelenkáva **uhorka**.

Na obed zjem milerád
fialový **kaleráb**.

Zaostri si dobre zrak
a zo strúčkov vylúp **hrach**.

Má veľa šiat, tak sa nezafúľa,
máš od nej slzy v očiach,
je to **cibuľa**.

Na paličke dokola
obtáča sa **fazuľa**.

22. Dva koše

- triedenie ovocia a zeleniny

Žiaci si vytiahnu obrázky zeleniny a ovocia. Prichádzajú po jednom ku košom s nápismi „ovocie“, „zelenina“. Obrázok pomenujú a správne zadedia.

23. Táborenie (samostatná práca)

Žiaci vypracúvajú pracovné listy z matematiky (Príloha 1). Príklady sú spojené s písmenom. Vyjde im heslo: TÁBORENIE.

Učiteľka napíše slovo na tabuľu, žiaci z neho vytvárajú nové slová: Tibor, robota, áno, tebe...

24. Ideme táboriť (relaxácia)

Sme v lese, postavíme si stan, urobíme si oheň (iba na určených miestach) Posadáme si okolo ohňa (zapálená sviečka), zohrejeme sa – vnem tepla.

Zaspievame si: Keď si šťastný...

Žiaci spievajú a hrou na telo ukazujú.

Uvaríme si večeru – vôňa jedla. Kým sa jedlo uvarí, trochu si oddýchame. Započúvame sa do zvukov prírody. Hrá relaxačná hudba, žiaci ležia so zatvorenými očami a počúvajú. Učiteľka im číta príbeh (z Učiteľských novín č. 14 z roku 1997, T. Salvová: O záchrane Zeme).

PIRÁTI LESNÝCH STRÁNÍ

„Boli teplé jesenné dni, ktoré lákali do lesa väčších i menších obyvateľov. Pod stromami bol príjemný chládok. Deti behali po lesných cestách i necestách. Nevšímali si krásy lesa. Krikom plašili lesné zvieratá, vtákom vyberali hniezda, oblamovali konáre stromov, na nechránených miestach kládli ohne, odhadzovali všelijaké odpadky. Všade po sebe zanechávali neporiadok a skazu. Správali sa v lese ako piráti.

Jedného dňa prišli deti znova do lesa. Pretože ich trápil smäd, išli sa napit' vody k lesnému potôčiku, ktorý tu pramenil. Zarazene zostali stát' na čistinke. Pred sebou uvideli smutný obraz. V jarku ležal mladý srnec. Z pysku mu vytekal pramienok krvi. Srnec s vodou vypil aj ostré sklo z rozbitej fľaše, ktoré ho smrteľne poranilo. Deti až teraz pochopili, čo svojim konaním zvieratkám a okolitej prírode spôsobovali. Ešte dlho ich prenasledovala hrozná spomienka na dokonávajúceho srnčeka.

Táto smutná príhoda ich zmenila. Začali si všímať a poznávať prírodu i jej zákonitosti. Stali sa ochrancami prírody a jej dobrými pomocníkmi. Pri ochranárskej činnosti a lesných potulkách videli mnoho krásy, zažili rôzne príhody a stretli veľa lesných obyvateľov. Začali rozumieť lesu. Pochopili, že les odhalí svoje tajomstvá len tomu, kto ho chce naozaj poznať. Naučili sa prírodu milovať. K pocitu dokonalého šťastia im stačí aj zeleň prírody a modré nebo nad hlavou.“

Zahráme sa hru **Správanie v lese**. Na správne pravidlo povedzte „ÁNO“, na nesprávne „NIE“!

- Zachovávať ticho, neplašiť zvieratá.
- Zbytočne netrhať lesné a lúčne kvety.
- Vytrhávať kvety aj s koreňmi.
- Nelámať konáre stromov a nerezať ich do kmeňov.
- Znečisťovať potoky a studničky.
- Umývať autá v potoku.
- Neodhadzovať odpadky, fľaše, plechovky, papiere.
- Klásť ohne, kde je vetro, aby dobre horeli.
- Fajčiť v lese, lebo je tam čistý vzduch.

Jedlo necháme vychladnúť a ideme ešte pracovať.

25. Aplikačné úlohy

Žiaci pracujú v skupinách, do ktorých sa vybrali podľa vlastného uváženia.

1. Skupina: HUDOBNÁ

Úloha: Vymyslíte nové slová na tému jeseň na melódiu piesne Maličká som. Na detských hudobných nástrojoch urobte k piesni doprovod.

2. skupina: MATEMATICKÁ

Úloha: Každý člen skupiny vymyslí slovnú úlohu, urobí zápis, vypočíta ju a napíše odpoveď.

3. skupina: SLOVNO-PÍSOMNO-POHYBOVÁ

Úloha: Vymyslíte báseň o jeseni a zdramatizujete ju.

4. skupina: VÝTVARNÁ

Úloha: Vyberte si obrázky zvierat, nalepte ich na výkres a dokreslite, aby na ňom boli znaky jesene.

5. skupina: TECHNICKÁ

Úloha: Z prírodného materiálu vytvorte hniezdo a z plastelíny vymodelujte vtáčikov. Môžu byť aj z gaštanov, popr. aj iné zvieratká. Dajte im mená.

Vyhodnotenie: Žiaci sedia na koberci. Skupiny postupne predvedú svoju prácu. Ostatní môžu skupine položiť jednu otázku.

Odmena: Každá skupina si vyberie, akým potleskom chce byť odmenená.

Učiteľka pripomenie žiakom, aby v prírode a doma nazbierali rôzny prírodný materiál a doniesli rôzne druhy ovocia, lebo na škole prebieha súťaž o najkrajšie strašidlo a ovocného panáka, do ktorej sa zapojíme aj my vlastnými výtvormi. (Náš výtvor: Jesenný strašiak – Príloha 2).

ZÁVER DŇA

Záverečná komunita

Čo myslíš, ako si dnes pracoval? Bol si odvážny, čestný, šikovný? Sám sa ohodnot'.

Pozrieme sa, čo sme si navarili. V miske sú LENTILKY. Každá farba niečo znamená. Učiteľka zavesí papier s vyznačenými farbami na tabuľu: symboly dobrých a zlých vlastností:

zelená – odvaha	červená – sila
biela – čestnosť	žltá – múdrosť
hnedá – šikovnosť	fialová – nezáujem

Záverečný rozhovor:

Ako sa mi dnes pracovalo, akí sme boli v skupine ku sebe... Každý žiak sa vyjadrí.

4.2.1 Reflexia a vlastné návrhy

Skoro všetky úlohy sa deťom páčili, nerobili im pritom nejaké veľké problémy. Trochu ich potrápili iba niektoré hádanky.

Najvd'áčnejšou úlohou celého dňa bola azda doplnovačka. Mala som ju pripravenú na interaktívnej tabuli, ale je možné si ju pripraviť aj na klasickú, či magnetickú tabuľu. Odporúčala by som aj pracovný list pre každého žiaka, lebo deti takéto úlohy priam zbožňujú.

V úlohe 13 sme si zaspievali pieseň *Jeseň, pani bohatá*, ale je tu možnosť spievať pieseň podľa vlastného uváženia, len aby sa týkala jesene, či zarecitovať aj nejakú báseň napr. *Spadla hruška zelená*.

Pri matematických úlohách by som doporučila dlhší číselný rad (úloha 16) a viac radov – aby ich mohli zostavovať vzostupne aj zostupne. V úlohe 17 odporúčam šarkanovi

vytvoriť dlhší chvost, aby tam bolo dostatok príkladov pre všetkých žiakov. Zároveň doporučujem, aby výpočet príkladov robili nielen na tabuľu, ale aj do zošitov. V úlohe 20 – Oberáme jablká je potrebné zabezpečiť si dostatok magnetiek a jabĺčka vyrobiť z farebného papiera – je to krajšie a estetickéjšie.

Pri triedení ovocia a zeleniny je tiež vhodné mať pripravený dostatočný počet obrázkov, aby sa vystriedali všetci žiaci.

V úlohe 18 sa najviac páčilo deťom, ktoré boli v skupine technickej výchovy, lebo tam vyrábali krmidlá pre vtáčiky. Každé dieťa v skupine si vyrobilo vlastné krmidlo, načo bolo veľmi hrdé.

Pri aplikačných úlohách odporúčam povedať žiakom iba názvy skupín, do ktorých sa chcú zaradiť, až potom im povedať, čo budú v tej ktorej skupine robiť. Ináč by sa mohlo stať to, že v technickej alebo výtvarnej skupine by bolo žiakov veľa a v slovno-písomno-pohybovej málo. Doporučujem aj to, aby si každý žiak skupinu nie vybral, ale napr. vytiahol.

Práca počas dňa sa deťom páčila. Usúdila som to zo záverečnej komunity, keď si deti vybrali lentilky a „varili“ jedlo, lebo sa v miske neobjavila ani jedna fialová lentilka (nezáujem). To ma veľmi potešilo.

5 OVERENÉ VÝSLEDKY OPS A ODPORÚČANIA PRE PRAX

Obidva predložené vyučovacie bloky som vyskúšala v praxi. Veľmi sa mi osvedčili najmä pri opakovaní učiva jednotlivých vyučovacích predmetov. Hoci ITV nepozná vyučovacie hodiny, aj tak sa celou dopoludňajšou činnosťou prelínajú (v 1. bloku: prírodoveda, čítanie, matematika, slovenský jazyk, výtvarná výchova, telesná výchova; v 2. bloku: prírodoveda, matematika, slovenský jazyk, hudobná výchova, výtvarná výchova spojená s pracovným vyučovaním).

Keďže ITV nemá vyučovacie hodiny, nepozná ani triedenie času, čo je veľmi výhodné, lebo jednotlivým činnostiam učiteľ môže venovať toľko času, koľko potrebuje. Záleží od toho, ako žiaci rýchlo pracujú. Napríklad pri výtvarných a pracovných činnostiach – ak žiak na jednej vyučovacej hodine v klasickej škole prácu nedokončí, musí ju urobiť buď doma alebo na ďalšej hodine výtvarnej výchovy, čo je až o týždeň. Tu to robí tak dlho, ako potrebuje – až prácu dokončí.

Žiakom sa veľmi páčila pri ITV ranná komunita, pri ktorej sa radi vyrozprávali, popisovali svoje pocity, nálady atď. Pri záverečnej komunite sa zase radi sami hodnotili – ako počas celého dňa pracovali, ako sa správali, čo sa im najviac páčilo, čo sa im nepáčilo...

V oboch vyučovacích blokoch som použila rôzne formy a metódy vyučovania (brainstorming, skupinová práca, samostatná práca, práca v dvojiciach, súťaživé cvičenia, vychádzka, terénne pozorovanie, dramatizácia, relaxácia atď), z čoho sa žiaci veľmi tešili, neunavovalo ich to, lebo sa aktivity neustále striedali.

Celé dopoludňajšie vyučovanie žiaci považovali za hru. Keďže nevyučujem pravidelne formou ITV, iba občas (väčšinou pri opakovaní tematického celku), žiaci sa ma stále pýtajú, kedy sa zasa budeme „hrať“.

Keď som zisťovala dopad ITV na žiakov a ich ohlas (vyskúšala som si ho aj v ostatných ročníkoch), zistila som, že program ITV má pozitívny odraz aj v motivácii a výkone žiakov, hlavne v oblasti vyšších myšlienkových zručností. Má pozitívny vplyv na školskú návštevnosť, postoj voči škole, školskú klímu a morálku. Len učiteľovi zaberie trochu viac času, pokiaľ si vyučovací blok premyslí a zostaví. Veľa námetov čerpám z Učiteľských novín aj starších, lebo v nich je mnoho pekných príbehov a článkov k environmentálnej výchove.

Predložené vyučovacie bloky sú síce zostavené pre druhý ročník ZŠ, ale možno ich použiť v ktoromkoľvek ročníku, len je potrebné upraviť prebraté učivo napr. v matematike, slovenskom jazyku.

Keďže mám v triede interaktívnu tabuľu, niektoré cvičenia žiaci robili na nej. Kto však nemá prístup k tejto tabuľi, môže si cvičenia prispôbiť či už na klasickú tabuľu, alebo na magnetickú tabuľu.

Jeden celý vyučovací blok trval asi 5 vyučovacích hodín – záležalo od toho ako rýchlo a zručne žiaci pracovali. Je však možné ho aj skrátiť (vypustiť), alebo predĺžiť (pridať) niektoré cvičenia, či riešenie niektorých úloh. Záleží len na kreativite učiteľa.

Odporúčam všetkým učiteľom 1. stupňa, aby si takéto vyučovanie vyskúšali.

ZÁVER

Vplyv človeka na prírodu sa zväčšuje s pokrokom civilizácie a rastom počtu ľudí. Mnohé krajiny, najmä husto obývané, človek zmenil tak, že charakter pôvodnej vegetácie celkom zmizol. Krajín a miest, kde človek nezasiahol svojou činnosťou, je už veľmi málo a čoraz viac ich ubúda. Usilovne pracujeme na svojom zániku. Ale vždy máme čas to zmeniť. Keby každý z nás zasadil strom, vypestoval záhon kvetov, hoci aj na balkóne, vyčistil studničku, postavil búdku, staral sa o svoje domáce zvieratá a nezbavoval sa ich vyhadzovaním na ulicu alebo z auta za mestom či v lese – pomáhal by Zemi. Je toho mnoho, čo môžeme pre záchranu Zeme urobiť. Okamžité výsledky môžeme dosiahnuť tým, že zmeníme svoje správanie ako jednotlivci. Môžeme napr. znížiť našu spotrebu elektrickej energie a vody, triediť v domácnosti druhotné suroviny, využívať ekologické čistiace prostriedky, obmedziť jazdu osobnými autami a pod.

Na tomto ušľachtilom snažení má významnú úlohu zohrať škola. Iba systematická výchova od útleho veku môže priniesť zlepšenie vzťahu človeka k prírode.

Vhodnú formu pre tento účel poskytuje integrované tematické vyučovanie.

Vo svojej práci podávam teoretickú prípravu dvoch vyučovacích blokov ITV zameraných na environmentálnu výchovu na 1. stupni základnej školy. Aj keď tieto vyučovacie bloky sú napísané pre druhý ročník, možno ich použiť v každom ročníku. Učivo konkrétnych predmetov v tom - ktorom ročníku si môže učiteľ upraviť podľa potreby. Oba vyučovacie bloky som si v praxi vyskúšala. Aj keď navrhnuté vyučovacie bloky sú zamerané na opakovanie už prebratého učiva, v praxi medzi žiakmi mali pozitívne ohlasy. Preto aj v budúcnosti by som chcela presadzovať čím častejšie tento spôsob vyučovania a takouto formou sprístupňovať žiakom aj nové vedomosti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. FAZEKAŠOVÁ, D. et al. 2007. Inovatívne prístupy k problematike environmentálnej výchovy. 1.vydanie. Prešov : Rokus. 2007. ISBN 978-80-89055-73-9
2. KANČÍR, J. – MADZIKOVÁ, A. 2001. Základy didaktiky vlastivedy. Prešov: FHPV PU. 2001. ISBN 80-8068-018-3
3. KRCHNÁK, P. 2000. Humanizácia ekologizáciou alebo budúcnosť ľudskosti ako kľúč k budúcnosti. Zvolen : Technická univerzita. 2000. ISBN: 80-228-0905-5
4. KOSOVÁ, B. 1996. Integrované tematické vyučovanie. In Učiteľské noviny. - Bratislava : Ministerstvo školstva SR. 1996.- Roč. 46, č. 28 (1996), s. 3.
5. KOSOVÁ, B. Alternatívne koncepcie vyučovania a ich prínos pre tradičnú školu, výchovu a vzdelávanie . In Škola - edukácia - príprava učiteľa : zborník k 10. výročiu založenia Univerzity Mateja Bela. - Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela. - ISBN 80-8055-740-3
6. MIŇOVÁ, M. 2002. Pohybovo relaxačná rozprávka. Prešov: Rokus. 2002. ISBN 80-89055- 16-8.
7. ONDREJOV, L.: 1963. Keď pôjdeš horou. Bratislava: Mladé letá. 1963. ISBN 80-06-00011-5
8. RAPKOVÁ, G.: Príbehy o deťoch a pre deti. Učiteľské noviny, 1999, 49, č. 6, 11. 2. 1999, s.5
7. SALVOVÁ, T.: O záchrane Zeme (4). Učiteľské noviny, 1997, 47, č.11, 20. 3. 1997, s.5.
8. SALVOVÁ, T.: *O záchrane Zeme (5)*. Učiteľské noviny, 1997, 47, č.14, 10. 4. 1997, s.5.
9. ZELINA, M. 2000. *Alternatívne školstvo*. Bratislava: IRIS. 2000. ISBN 80-88778-98-0

Internetové zdroje

1. Environmentálna výchova. [online]. [cit. 5.3.2014].

Dostupné na:

http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/prierezove_temy/environmentalna_vychova.pdf

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Pracovný list: Matematická hádanka

Príloha 2 Jesenný strašiak

Príloha 1 Pracovný list: Matematická hádanka:

O: $13 - 7 + 3 =$

E: $3 + 12 + 5 =$

I: $9 + 5 + 4 =$

Á: $20 - 19 + 2 =$

R: $20 - 10 - 0 =$

N: $18 + 2 - 5 =$

T: $19 - 13 - 5 =$

B: $11 - 9 + 4 =$

E: $7 + 4 + 3 =$

Výsledky usporiadaj od NAJMENŠIEHO po NAJVÄČŠIE

Náš „Jesenný strašiak“, ktorého sme s deťmi urobili z donesených plodov jesene.